

Василь Салій

Бути милосердним іноді не так вже і легко. Цю чесноту не виплекаєш без запеклої боротьби з самим собою. На заваді стають егоїзм, лінивість, корисливість, скупість, байдужість... А ще слід озброїтись любов'ю до Бога і до ближнього, вірою, терпеливістю, лагідністю. Лише тоді відкриється вільна дорога нашим ділам милосердя.

Маємо багато прикладів, що демонструють вагу цієї чесноти. Милосердя окремих осіб змінювало обличчя цілих суспільств, запалювало вогники надії у здавалось би непроглядній темряві, наvertало до Христа затятих його противників. Історія знає справжніх подвижників милосердя, які присвятили вправлянню у цій чесноті все своє життя; які віддали самих себе в жертву на благо інших; які, врешті, цією вузькою тернистою дорогою досягли святості. Бог у історії посилав людству багатьох апостолів милосердя, тому слід познайомитись з деякими з них, щоб взявши за приклад їхні подвиги, ми і самі сміливо ставали до боротьби за цю таку необхідну сучасному світові чесноту.

Чи багатство є перешкодою до святості?

Шукаючи у лабіринтах історії людей, практикуючих чесноту милосердя у своєму житті, напевне перший, кого ми пригадаємо, є люблений у нашому народі св. Миколай Чудотворець, архієпископ Мир Ликійський (бл. 275-бл. 342). Всім відомо, як Миколай таємно допомагав нужденним та убогим, не шкодував ні сил, ні статків у справах милосердя. Навіть по смерті, за його посередництвом чинились численні чуда, звістки про них ширились цілим світом, рівно ж так ширилась любов і пошана до нього.

За правління Костянтина Великого у Фригії почався заколот. Для його придушення імператор кинув військо на чолі з трьома воеводами: Непотіаном, Урсом і Ерпіліоном. Однак у дорозі кораблі, якими армія подорожувала до Фригії, потрапили під сильний шторм. Буря прибила їх до берегів Ликії, де вони на довгий час застрягли. На кораблях завершилися припаси, і вояки почали грабувати місцеве населення. Люди у відповідь чинили опір: біля міста Плакомат відбулась жорстока сутичка. Миколай, дізнавшись про це, особисто вирушив на переговори і примирив ворогуючі сторони. А тоді разом з воеводами подався у Фригію, де зміг добрим словом приборкати заколот. В цей час до

Миколая доходить звістка, що у Мирах правитель, за намовою ворогів, несправедливо засудив до смерті 3 чоловіків. Святитель з воєводами повертається в Мири, де ось-ось мала відбутись страта. Кат вже підняв меч над головою жертви, але раптом хтось прямо з його рук вирвав зброю і наказав звільнити засуджених. Це був святитель Миколай. Його наказ негайно виконали: всі розуміли, що твориться Божа воля.

Воєводи дивувались цим подіям, не підозрюючи, що скоро їх спіткає така ж доля: повернувшись додому, усі троє, обмовлені недоброзичливцями, зі смертним вироком потрапили за ґрати. Несправедливо засуджені, вони гаряче молили Бога про порятунок. В цю ж ніч цареві уві сні з'явився Миколай і зажадав звільнення воєвод. Такий самий сон приснився начальнику міста Евлавію. Цар змушений був переглянути справу воєвод, і переконавшись в їх невинності, відпустив. Цей вчинок, як безліч інших добрих діл, демонструє велику любов святителя до людей, і досі є прикладом милосердя для майбутніх поколінь.

Місто милосердя

Величезне значення для Церкви має постать св. Василія Великого (329-379) – визначного Отця Церкви, законодавця чернечого життя. Але за всіма цими здобутками криється добрий пастир, який дбайливо опікувався своїми вівцями.

В середині IV ст. у Кесарії почався голод, багато людей гинуло від нестачі їжі. Св. Василій організує безкоштовні їдальні та лікарні для постраждалих від голоду. Василію довелось докласти чимало зусиль, щоб заохотити багатших громадян поділитись своїм продовольством з бідними. Таким чином вдалось уникнути великої кількості смертей і подолати голод. В 372 р. під керівництвом Василія постає цілий комплекс для допомоги нужденним – знаменита Василіада. Це було справжнє містечко милосердя, – з лікарнею, школами, будинками для сиріт та бідних, а серцем цього унікального у ті часи комплексу був Господній храм. Василій Великий брав участь у будівництві, а згодом і у функціонуванні Василіади: він, будучи добрим медиком, починає опікуватись найважчими хворими – прокаженими. Єпископ, науковець, письменник – та все ж він не цурався найнижчої і найважчої праці, за що став улюбленим і у свій час, і сьогодні.

Апостол прокажених

Цілковито присвятив себе невиліковно хворим людям о. Дам'ян Йосиф де Вестер (1840-1889), відомий, як «апостол прокажених». За національністю бельгієць, він, будучи ченцем Згромадження Найсвятіших Сердець Ісуса та Марії, у 1863 році вирушає на Гавайські острови, щоб провадити там місійну діяльність.

В той час на Гавайях лютувала проказа. Місцева влада, намагаючись зупинити поширення хвороби, вивозила заражених на о. Молокай, де їм судилось померти, адже про жодне лікування не йшло і мови. Місцевий єпископ, турбуючись про долю прокажених, все ж не наважувався наказувати священикам відправлятись на острів разом з хворими, бо для них це означало б лише одне – зараження і смерть від прокази. Однак четверо добровольців, серед яких перший о. Дам'ян, погодились зануритись у цей страшний світ зневіри і болю. 1873 року він прибуває на Молокай, де розгортає широку місійну діяльність. Отець приймає рішення залишитись тут назавжди. Місіонер ніколи не виказував своєї відрази до хворих. Він допомагав нещасним влаштовувати їх побут на острові, доглядав за ними, молився, ховав померлих. Його дбайлива опіка полегшила перехід у вічність великій кількості прокажених. У 1886 де Вестер сам підхопив проказу. Почала жахливо змінюватись зовнішність, однак чернець приймав усе зі смиренням. 15 квітня 1889 року о. Дам'ян помер.

11 жовтня 2009 року Папа Римський Бенедикт XVI зарахував отця Дам'яна до лику святих. Він є покровителем хворих проказою, СНІДом та вигнанців.

Парох Майданека

Взірцем відданості своїй пастві є український новомученик о. Омелян Ковч (1884-1944). Народився 1884 р. у с. Космач в сім'ї священика. За своє життя йому довелось пережити багато страждань, та все ж він залишився вірним Христові, безстрашно виконуючи свою місію. Будучи капеланом УГА, о. Омелян потрапив у радянський полон, але зумів втекти. Вдруге був засуджений вже поляками і відправлений до концтабору. Після звільнення отець стає парохом м. Перемишляни, де всіма можливими силами підтримує українців, що дуже не подобалось полякам, які всіляко утискали о. Ковча. Після приходу на Галичину радянських військ, він стає жертвою НКВД, та від смерті у в'язниці о. Омеляна рятує початок німецько-радянської війни. Мужній священик починає боротьбу тепер уже з нацистським режимом. Отець масово хрестить євреїв, бажаючи їх врятувати від неминучої загибелі. Розплата не забарилась: 1942 року його заарештувало гестапо. Окупаційна влада вимагала припинити хрещення євреїв та перестати засуджувати нацистський режим. Однак отець залишався несхитним, за що був відправлений до концтабору «Майданек», біля Любліна. Але і тут о. Ковч не зламався. Він став справжнім

місіонером для засуджених, несучи їм віру, надію, сповідаючи та причащаючи. Дізнавшись, що рідні клопочуться про його визволення, закликав їх залишити цю справу. «Учора вони вбили тут 50 чоловік. Якщо я не буду тут, то хто допоможе їм перейти ці страждання? [...] - писав отець у листі до рідних. - [...] Я дякую Богові за Його доброту до мене. Окрім неба, це єдине місце, де я хотів би перебувати» . Також священник закликав молитись за тих, хто створив цей концтабір. 1944 року отець помер у табірному шпиталі, після чого його тіло спалили в крематорії. 27 червня 2001 року папа Іван Павло II під час свого візиту в Україну проголосив отця Омеляна блаженним мучеником. А 24 квітня 2009 блаженний Омелян Ковч був проголошений покровителем душпастирів УГКЦ.

Немає більшої любові, ніж життя віддати за друзів своїх

Схожий хрест Господь приготував ще одному священнику – польському францисканину о. Максиміліану Марії Кольбе (1894-1941). Він за свою активну діяльність, в тому числі за допомогу євреям, у 1941 році потрапляє до одного з найжахливіших нацистських таборів – Освенціму, де щоденно чи то у газових камерах, чи від нелюдських умов життя, гинули тисячі людей. Але і в таких жахливих умовах о. Максиміліан продовжував вести душпастирську діяльність. У липні 1941 року з блоку, де жив отець, зник в'язень. Щоб запобігати спробам втечі, табірна охорона зазвичай карала мешканців такого блоку. Цього разу кати відібрали 10 в'язнів, яким було призначено померти голодною смертю. Один із них, польський солдат Франтішек Гаєвнічек, гірко заплакав: «Невже я більше не побачу дружину і дітей?» Почувши ці слова, о. Максиміліан запропонував своє життя взамін на життя Франтішка. Охоронці погодились на таку умову і помістили смертників у окрему камеру. Отець всіма силами підтримував в'язнів. У камері лунали молитви, пісні. Після 3 тижнів жахливих страждань, отець і ще троє смертників залишалися живими. Керівництво табору приймає рішення вбити їх. Всім чотирьом вводять ін'єкцію фенолу, а їх тіла спалюють в крематорії. Таким чином 14 серпня 1941 завершилось життя священника, який досконало слідував словам Христа: «Ніхто неспроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає» (Ів 15, 13). Франтішек Гаєвнічек, за якого загинув Кольбе, пережив пекло табору, зустрівся з рідними, дожив до глибокої старості і у віці 93 роки помер. Також він був присутній на канонізації о. Максиміліана, яка відбулась 10 жовтня 1982 р. за участі папи Івана Павла II.

Місіонерка з Калькутти

У вересні 1946 року сестра Тереза із Згромадження Сестер Богоматері Лоретанської прямувала потягом до індійського міста Дарджилінг, де був розташований монастир цього ордену. Потяг був переповнений, Тереза бачила натовпи бідняків, хворих,

знедолених, голодних. Це видовище глибоко вразило монахиню. У цей час вона почула голос, який закликав її іти до бідних, присвятити їм своє життя. «Це була ясна і чітка вказівка: я повинна була покинути стіни монастиря, щоб жити серед жебраків», - пізніше згадувала сестра. Так розпочиналось служіння тоді ще нікому невідомої матері Терези з Калькутти (1910-1997).

Тереза (Агнес Гонджа Бояджіу) народилась 26 вересня 1910 р. в м. Скоп'є (Македонія) в албанській родині. У 18 років вступає до монастиря сестер Лорето і вирушає до Індії, де орден провадив місіонерську діяльність. В цьому згромадженні вона і служить, доглядаючи за хворими, викладаючи в школі. Аж до дня, коли під час подорожі дивний голос не покликав її до особливого служіння. З цього моменту життя сестри Терези кардинально міняється. Вона покидає монастир і поселяється в найбіднішому кварталі Калькутти, де всіляко допомагає бідним, знедоленим і хворим. З часом у неї з'являються помічниці. 1950 року виникає Орден сестер милосердя, кандидатки до якого давали особливий обіт – служити бідним, нічого не вимагаючи. Завдяки старанням матері Терези у Індії виникали притулки для помираючих, хворих на СНІД, дитячі будинки, лепрозорії для прокажених... Служила мати Тереза засудженим на смерть злочинцям, інвалідам, бездомним. Діяльність ордену, заснованого святою, поширилась на інші країни. Сьогодні це згромадження має 400 відділень, 700 домів милосердя в 120 країнах.

1979 року мати Тереза була нагороджена Нобелівською премією миру. Ця відзнака передбачала отримання грошової нагороди розміром 10 тис. рупій. Цікаво, що ці кошти були витрачені на їжу та ліки для бідних. А відмовившись від урочистого обіду, мати Тереза змогла нагодувати 2 тис. бідних у Калькутті. І це непоодиноким випадком. Усі грошові надходження, подарунки, винагороди вона спрямовувала на добротність.

Померла мати Тереза 2 вересня 1997 року. З 2013 року день її смерті відзначається як Міжнародний день благодійності. 19 жовтня 2003 вона була зачислена до лику блаженних папою Іваном Павлом II. А 4 вересня 2016 року, напередодні 19-ї річниці смерті матері Терези, - її канонізація.

Василь САЛІЙ Апостоли милосердя//СЛОВО № 1 (65) 2016

ÂÂÂ